

Janez Damjan direktor Centra RS za poklicno izobraževanje

Primanjkljaje bi dijaki lahko nadoknadili na poletnih taborih

Petra Mlakar
FOTOGRAFIJA
Bojan Velikonja

a Centru RS za poklicno izobraževanje med drugim skrbijo za razvoj, raziskave in svetovanje na področju poklicnega in strokovnega izobraževanja. Zadnji dve leti ga vodi mag. Janez Damjan. Ko je septembra 2019 začel opravljati to funkcijo, je bilo na centru burno, zaradi vključevanja vsebin aktivnega državljanstva v predmetnike, kar se je zaključilo konec januarja. Potem pa je v vse pore izobraževanja in življenja nasploh prodrla epidemija ter vse postavila na glavo. Vendar Damjan trdi, da o izgubljenih generacijah po dveh nenavadnih šolskih letih ne moremo govoriti.

Zakaj poudarjate, da zaradi posledic epidemije in večkratnega dolgotrajnega izobraževanja na daljavo ne moremo govoriti o izgubljenih generacijah?

Za to sta dva razloga. Prvi je ta, da je izgubljena generacija pojem iz literarnega sveta, in ne iz sociologije. Ernest Hemingway ga je uporabljal v svojih delih, ko je pisal o mladih, ki so desetletje preživeli v vojni in epidemiji španske gripe. Takrat je bila besedna zveza verjetno upravičena, za današnje razmere pa se mi zdi pretirana.

Drugi razlog je napačno razumevanje, da si takrat, ko šolo končaš, pripravljen na življenje. Mislim, da to nikoli ni veljalo, v današnjem svetu pa sploh poudarjamo pojem vseživljenjskega učenja. Pomembno je na vseh področjih življenja in je tudi temelj poklicnega izobraževanja. Včasih je res veljalo, da je človek postal vajenec, potem pomočnik in na koncu mojster, kar je ostal do konca življenja. Vendar ni bilo poklica, v katerem se ne bi vso delovno dobo tudi mojstri učili, izpopolnjevali. Za sodobne poklice, katerih rok trajanja je pogosto le nekaj let, pa se sploh ne da dokončno usposobiti, kaj šele da bi to vlogo opravila srednja šola. Ta lahko da le osnovo.

Naš center je bil ustanovljen prav z namenom, da skrbi za razvoj poklicnega in strokovnega izobraževanja v celotnem življenjskem obdobju. Hkrati v sodelovanju z gospodarstvom in ministrom za delo razvija poklicne standarde, na podlagi katerih se potem oblikujejo izobraževalni programi. Poti, kako priti do nekega poklica, je torej več. Poleg srednješolske poti se ga da pridobiti preko izobraževanja na ljudskih univerzah in drugih institucijah za izobraževanje odraslih, kjer posameznik v kateremkoli življenjskem obdobju lahko pridobi poklicno kvalifikacijo. To se da pridobiti tudi s formaliziranjem neformalno pridobljenega znanja in delovnih izkušenj preko sistema nacionalnih poklicnih kvalifikacij. V luči vseživljenjskega učenja je torej obdobje srednješolskega izobraževanja samo prva etapa.

Če se osredotočiva na srednješolce, ki so zaradi epidemije preživeli dve nenavadni šolski leti z daljšimi obdobji izobraževanja na daljavo: koliko dijakov poklicnega izobraževanja po vaši oceni letos zaključuje izobraževanje z ustreznimi minimalnimi znanji?

Obiskovanje srednje šole, poklicne ali strokovne, ni pomembno samo za pridobivanje poklicnih znanj in veščin. Na centru za poklicno izobraževanje smo s pomočjo srednješolskih učiteljev in ravnateljev poskušali ugotovljati in spremljati primanjkljaje dijakov. Naša splošna ocena je, da bodo posledice, ki smo jih opazili pri dijakih, verjetno večje na področju osebnega razvoja in medosebnih stikov kot pri samem pridobivanju poklicnih znanj. Pri primanjkljajih v poklicnih znanjih in veščinah so sicer med programi velike razlike.

Ali to pomeni, da se bodo delodajalci morali bolj kot s tem, ali medicinska sestra, ki letos

zaključuje šolanje, zna oskrbeti rano in ali avtomehanic zna popraviti okvaro v avtu, ukvarjati s tem, ali ustrezno komunicira s stranko in sodelavci, ali zaupa v svoje veščine in podobno?

Na tovrstna vprašanja ni enostavnih odgovorov. Treba se je zavedati, da je mladih, ki bodo po končanem šolanju v srednji šoli letos odšli v službo, relativno malo. Letos bo maturiralo okoli 15.000 dijakov, od tega jih bo dobra tretjina opravila splošno matura in bodo skoraj vsi šli študirat. Prav tako bo kar tri četrtine poklicnih maturantov nadaljevalo šolanje. V službo po zaključeni srednji šoli gredo predvsem tisti, ki obiskujejo triletno program srednjega poklicnega izobraževanja in dvoletne programe nižjega poklicnega izobraževanja, pa še med njimi se jih veliko vpiše naprej na poklicno tehnično izobraževanje, kar pomeni dodatni dve leti srednje šole. Ocenjujemo, da bo kvečjemu četrtnina mladih, ki zaključujejo srednjo šolo, takoj po zaključku šolskega leta iskala klasično zaposlitev.

Pa bo bodoči vulkanizer, ki je zadnji dve leti namesto v delavnici precej časa preživel ob računalniku in izobraževanju na daljavo, znal ustrezno zamenjati avtomobilsko gumo? Delodajalci so že pred epidemijo pogosto

vsem oblikam praktičnega izobraževanja. Šole oziroma učitelji in njihovi ravnatelji so sicer že sami hitro reagirali na nove pogoje, prilagajali urnike, načine dela in vrstni red vsebin. Pri tem so jih poslušali naši svetovalci čim bolj podpirati.

Je bil vaš predlog, naj dijaki praktično usposabljanje nadoknadijo v popoldanskih urah, morda celo ob koncu tedna, sprejet in udejanjen?

Ne, saj za to obstajajo številne formalne omejitve. Vseeno so šole, ko so se dijaki vračali vanje, prednost dale pouku v delavnicah. Dogajalo se je, da so dijaki, ki so šli na praktično usposabljanje k delodajalcem, tam opravili tudi praktični pouk, ki bi ga sicer morali v šoli. Prav tako so šli dijaki, katerih delodajalci, predvideni za praktično usposabljanje, niso delovali ali jih niso sprejeli, na ta del izobraževanja k drugim delodajalcem. Tako na primer celjski dijaki v gostinskih programih niso kuhali v hotelih, ki so bili zaprti, ampak v domovih za starejše. Zelo iskani pri delodajalcih so bili tudi dijaki s področja zdravstva in šole so si prizadevale, da bi jim omogočile čim več prakse. Vendar nekateri dijaki sreče s kakovostno prakso vseeno niso imeli.

Kaj sodi vanj?

Možne rešitve smo predlagali že februarja, nekatere so se hitro uresničile, druge ne. Predlagali smo, naj dijaki nižjega poklicnega izobraževanja sodijo med izjeme zbiranja in to je bilo razmeroma hitro sprejeto. Predlagali smo tudi dodatne termine za opravljanje praktičnega usposabljanja in da bi z vidika opravljenega praktičnega izobraževanja za nižje letnike razrahljali pogoje napredovanja. Med predlogi, ki niso bili uslišani, pa so bile na primer dodatne spodbude za delodajalce, ki so kljub epidemiji delovali in dijake sprejeli na usposabljanje.

Med predlogi za odpravljanje primanjkljajev pri dijakih so tudi posebni poletni tabori. Pri nas se šolsko leto konča konec junija in žal je potem za mnoge dijake učenje do prvega septembra nekaj prepovedanega. Vendar se ljudje stalno učimo in med poletnimi počitnicami bi se lahko spretnosti ter veščin, povezanih s šolo in življenjem, učili na prijeten in zabaven način. Tako bi lahko nadoknadili marsikateri primanjkljaj in poskrbeli za socializacijo mladih, ki jo je epidemija močno načela.

Komu ste posredovali ta predlog? Se uresničuje?

Za današnje razmere se mi besedna zveza izgubljena generacija zdi pretirana. Kaže tudi na napačno razumevanje, da si takrat, ko šolo končaš, pripravljen na življenje.

potarnali, da znanje in veščine kandidator za delovno mesto močno zaostajajo za njihovimi potrebami ...

Na nekaterih področjih bodo imeli dijaki, ki zdaj zaključujejo šolanje, zagotovo manj poklicnih znanj. Vendar so delodajalci že dolgo ali celo od zmeraj kritični do kandidatov, ki jih dobijo neposredno iz šol. V vsaki generaciji ne glede na raven izobraževanja vlada normalna porazdelitev - del dijakov je izjemen, del povprečen, del pa komajda dosega standarde ali pa jih sploh ne.

Učitelji iz poklicnih srednjih šol so poročali, da so nekaterim dijakom razmere, ki so vladale med epidemijo, celo koristile. Ker so se manj družili in zabavali, so imeli več časa za učenje in učitelji so pri splošnih predmetih tudi opazili, da so mnogi dijaki pridobili več šolskega znanja. Verjetno to velja tudi za dijake poklicnih in strokovnih šol na področjih, kjer fizična prisotnost ni ključna in kjer je v ozadju tehnologija, možnost uporabe računalnikov ... Za dijake, ki obiskujejo programe računalništva, je bilo z izobraževanjem na daljavo delo celo bolj podobno delu, ki ga bodo opravljali v službi. V nekaterih programih torej v poklicnem smislu izobraževanje na daljavo ni povzročilo večje škode. Pri programih, pri katerih so potrebni posebni materiali, orodja, fizična prisotnost stranke, ročne spretnosti, pa je seveda drugače. Kuhati na daljavo ne moreš tako dobro kot v učilnici ali pri delodajalcu pod nadzorom in vodstvom mentorja ...

In prav za dijake takšnih smeri nas najbolj skrbi. Kakšni so njihovi primanjkljaji?

V našem in drugih zavodih smo po novem letu, ko so bili dijaki že dobra dva meseca doma, začeli opozarjati, da je vrnitev v šolo zanje nujna. Zavedali smo se, da to ne bo možno takoj, zato smo poudarjali prioritete za čas, ko se bodo lahko vrnili v šole. Na primer to, naj šole večjo pozornost posvetijo

Pravo vprašanje zame je, ali je delež teh, ki ne bodo presegli minimalnega standarda znanja, večji kot prejšnja leta. Tega seveda ne vemo. Za to bi morali narediti resno raziskavo in imeti bolj jasno definirane minimalne standarde. Evalvacija primanjkljajev je sicer v pravi, vendar če bi želeli izvedeti, ali so na primer letošnji zdravstveni tehniki manj usposobljeni, kot so bili tisti, ki so šolo zaključili pred dvema letoma, bi morali že takrat natančno izmeriti, koliko so bili usposobljeni.

Sicer menim, da za ugotavljanje, kakšno je v resnici stanje oziroma kakšna sta znanje in usposobljenost dijakov, manjka eksternost ocenjevanja. V naših srednjih šolah ga je malo in težko je dobiti pravo sliko. Ustreznega vpogleda v stanje ne bodo dali niti rezultati poklicne mature in zaključnih izpitov, saj le manjši del ocenjujejo zunanji ocenjevalci. Bojim se, da je ocenjevanje lastnih dijakov pogosto podobno ocenjevanju lastnih otrok: navznoter preveč kritično, navzven pa premalo, včasih je celo zaščitniško, in to je lahko težava.

Pri katerih programih bo poklicne primanjkljaje najtežje nadoknaditi?

Pri nas na centru smo zbirali informacije o izvajanju praktičnega izobraževanja za vsak program, posebej za zaključne in nižje letnike. Zanimalo nas je, v kolikšnem obsegu so lahko bili udeleženi pri praktičnem pouku in praktičnem usposabljanju pri delodajalcu. Ugotovili smo zelo velike razlike, in to ne samo med programi, temveč tudi glede na regijo, šolo, razred. Celo v isti šoli so bile med posameznimi razredi razlike, saj so lahko dijaki enega oddelka istega programa že opravili del praktičnega usposabljanja, dijake drugega oddelka pa bi to čakalo v obdobju, ko je izobraževanje potekalo na daljavo. S tega vidika je dijaška populacija v poklicnih in strokovnih šolah izjemno heterogena in poudarjamo, da enostavnih rešitev, ki bi veljale za vse, ni. Potrebno je ciljno ukrepanje.

Posledice bodo verjetno večje na področju osebnega razvoja in medosebnih stikov kot pri samem pridobivanju poklicnih znanj.

Predlog je bil predstavljen strokovnemu svetu za poklicno in strokovno izobraževanje, vendar vsaj na sistemski ravni letos ne bo uresničen. Pristojni na področju izobraževanja se namreč v tem času ukvarjajo z najbolj nujnimi zadevami. Med argumenti, ki takšnim poletnim taborom niso v prid, je ta, da bi breme organizacije in izvedbe padlo na že tako preobremenjene učitelje. Vendar osebno menim, da bi se jih dalo organizirati s pomočjo prostovoljcev, nekatere organizacije o tem celo že razmišljajo. Zagotovo pa se bodo na željo staršev dijakov pojavile zasebne pobude, ki pa cenovno žal verjetno ne bodo dosegljive tistim dijakom, ki bi takšne taborne najbolj potrebovali.

Kateri dijaki bi takšne taborne najbolj potrebovali?

Vpis na srednje šole je izrazilo socialno pogojen in v mislih imam predvsem skupino dijakov nižjega poklicnega izobraževanja. Gre za okoli 1000 dijakov na 30 šolah, ki obiskujejo katerega od šestih tovrstnih programov. Tretjina teh dijakov ima odločbo o posebnih potrebah, po ocenah pa je še tretjina takih, ki je nimajo, a bi jo dobili, če bi starši in okolica za to poskrbeli. Poudarjam, da epidemija z izobraževanjem na daljavo pomeni za nekoga, ki

Je bil zadnji dve leti v srednji šoli in bo šel študirat, le pet do deset odstotkov celotnega časa njegovega sekundarnega in terciarnega izobraževanja. Dijaki v nižjem poklicnem izobraževanju, ki traja le dve leti, pa so več kot polovico svojega izobraževalnega obdobja po osnovni šoli preživeli ob izobraževanju na daljavo. Nekateri med njimi bivajo v posebnih ustanovah, kjer so zanje lahko boljše pogoji, za vse preostale pa je bilo to obdobje zelo težko. Prav zanje bi bili takšni tabori lahko zelo koristni.

Če se vrnem k ugotovitvi našega centra na podlagi poročanja šol o primanjkljajih zaradi izobraževanja na daljavo - za 30 odstotkov dijakov iz 21 programov smo ugotovili, da je takšno izobraževanje potekalo brez težav, bodisi zaradi vsebine bodisi zaradi drugih okoliščin, ki so to omogočale. Pri 10 odstotkih programov smo stvari ocenili kot izrazito kritične, pri približno polovici je praktično usposabljanje pri delodajalcih potekalo razmeroma ustrezno, težava pa je bila pri praktičnem pouku v šolah. Na tej podlagi bi lahko identificiral še druge skupine dijakov, ki bi potrebovali dodatno priložnost za praktično izobraževanje, in na poletnih taborih bi to lahko povežal še z drugimi oblikami učenja

To, da dijaki niso smeli prestopiti šolskega praga, ko so najbolj potrebovali pomoč, dosegljivo v šoli, po mojem mnenju ni bila razumna rešitev.

ter z druženjem, športom, zabavo. Koristno bi bilo, da bi takšne taborne pripravili za veliko dijakov in jim s tem dali več potrebne podpore. Prepričan sem, da bodo v prihodnje temu namenjena tudi evropska sredstva in da bi kmalu lahko nekoliko prilagodili tudi šolsko rutino, torej da bi bilo več pouka zunaj učilnic, več taborov, šol v naravi... Primanjkljaji namreč niso porazdeljeni enakomerno, mladim pa je treba zagotoviti odpornost.

Kaj mislite s tem?

Strokovnjaki menijo, da so mladi sicer najbolj prilagodljivi, zato večina verjetno dolgoročno ne bo čutila posledic epidemije. Pravimo tudi, da so mladi odporni, in želimo si, da bi to odpornost še okrepili. Odpornost opisujejo tudi pomembni evropski dokumenti s področja izobraževanja, pomeni pa preprosto to, da si pripravljene na izzive, da ti izzivi v življenju ne pomenijo prevelikega stresa. Bolje si pripravljen, če veš, če imaš neko perspektivo. Sam sem bil na primer aktiven prostovoljec pri mednarodnih izmenjavah mladih, saj sem imel odlično izkušnjo, ko sem pred 40 leti končal srednjo šolo v tujini. Pred odhodom v tujino smo za dijake organizirali poletne taborne, da bi jih kar najbolje pripravili na izzive. Ko smo jih vprašali, česa jih je najbolj strah,

so odgovorili, da morebitnega neznanja ali slabega znanja jezika, mi pa smo vedeli, da bo to najmanjši problem. Pripravili smo jih na druge težave, na primer na to, da se morda s svojim vrstnikom v družini, ki jih bo za eno leto vzela pod svojo streho, ne bodo najbolje razumeli. Njihovih morebitnih težav nismo mogli preprečiti, smo pa opozorili, da se bodo verjetno pojavile, in mlade opremili z znanji in veščinami, da bi vedeli, kako se nanje odzvati. Poskušali smo jih narediti bolj odporne na izzive, ki so jih čakali. Večina je to pomagalo, delež tistih, ki so se predčasno vrnili domov, je bil majhen.

Nekateri mladi odpornost dobijo v družini, drugi pa zaradi nje postanejo še bolj ranljivi. In šola je tista, ki v takih primerih lahko pomaga. V šolah bi morali čim prej okrepiti svetovne službe, vendar smo v naši družbi navajeni, da morajo vse spremembe potekati sistemsko, to pa zahteva svoj čas.

Kaj ste se o prednostih in slabostih slovenskega poklicnega izobraževanja naučili v času epidemije?

V težjih razmerah se hitreje vidijo pomanjkljivosti sistema. Tudi slabega voznika avtomobila je težje prepoznati na ravni cesti v ugodnih

vremenskih razmerah kot na ovinkih med dežjem. Ugotavljam, da so se nekatere stvari, ki sem jih prej imel za slabosti, izkazale za dobre, za prednosti. Mednje sodi izjemna avtonomnost ravnateljev in direktorjev šolskih centrov, na katerih pravzaprav temelji šolski sistem. To se mi je prej zdela slabost, ker povzroča velike razlike med šolami, med epidemijo pa je bila rešitev za marsikaj. Ravnatelji so navajeni iskati rešitve v lokalnem okolju in tudi med izobraževanjem na daljavo se je večina izjemno hitro znašla.

Lahko navedete kakšen primer?

V eni od gostinskih šol je na primer učitelj surovine razvozil dijakom na njihove domove, da so lahko kuhali, kar bi sicer počeli v šoli. V mnogih šolah so dijakom takoj, ko so se znašli doma, razdelili v uporabo šolske računalnike, če niso imeli svojih, in niso čakali na takšno navodilo pristojnih. Avtonomnost ravnateljev in šol se je odražala tudi pri prilagajanju dolžine šolske ure, ki je s 45 minutami žal še zmeraj železna srajca slovenske šole. Ravnatelji so prilagajali dolžino ure, urnike, učitelji vsebine in načine dela.

Prej sem torej menil, da bi bilo treba šolam bolj usklajeno dirigirati, zdaj pa se je njihova svoboda v smislu izvedbe izkazala za prednost. Poti do ciljev so si lahko ravnatelji izbirali sami. Vendar pa mislim, da šole potrebujejo več nadzora nad rezultati pri izhodu. Cilje bi bilo treba bolj definirati in njihovo doseganje bolj nadzirati. Prav zato zagovarjam večjo eksterenost mature in zaključnih izpitov.

Nekateri ravnatelji so predvsem pri vračanju dijakov v šole želeli še več avtonomnosti...

Tukaj je šlo za trk dveh pogledov, šolskega in zdravstvenega. Z našega vidika je bilo res bitarno, da so bile šole prazne in da dijaki, ki bi potrebovali pomoč, niso smeli vanje. Zaželeno bi bilo, da bi tistih nekaj odstotkov dijakov, ki so najbolj potrebovali pomoč ali podporo, lahko prišlo v šolo. Nenevadno je bilo, da tak dijak ni smel prestopiti praga te ustanove, čeprav bi bil z učiteljem v razredu ali pri svetovalnem delavcu sarn, smel pa je iti v trgovino, kjer je bilo poleg njega in trgovice še veliko drugih ljudi. Verjamem, da je bilo pristojne strah, da ne bi dopustili preveč izjem. Vendar menim, da je bilo tveganje zlorabe bistveno manjše kot škoda, ki je bila narejena. To, da dijaki niso smeli prestopiti šolskega praga, ko so najbolj potrebovali pomoč, dosegljivo v šoli, po mojem mnenju ni bila razumna rešitev. Raje bi tvegali kakšno zlorabo, denimo da bi šel v šolo kolo preveč, kot da smo tisoče mladim preprečili vstop vanjo in dostop do pomoči.

Bodo koronske lekcije, ki jih opisujete, kakorkoli preoblikovale poklicno izobraževanje? Na eni od šol, kjer imajo program računalništva, smo resno začeli pogovore o hibridnem načinu izobraževanja, pri katerem bi dijaki del rednega šolanja opravljali od doma. Starši bi morali glede tega s šolo podpisati ušno pogodbo. Že zdaj v nekaterih šolah posamezni dijaki – ponekod tudi po nekaj deset dijakov – učne obveznosti opravljajo od doma, v skladu s takšno pogodbo, denimo zaradi intelektualnih sposobnosti ali zaradi načina življenja. Če bi bil za del predmetnika to vrsta dela za cel razred, bi to lahko kot preizkus izpeljali v okviru sedanje zakonodaje.

Kakšne bi bile dobrote takšnega načina opravljanja obveznosti?

Na nekaterih šolah na primer nimajo dovolj računalnikov za vse dijake in pri urah v računalniških učilnicah jim veliko časa vzamejo organizacija, prižiganje računalnikov in podobno. Pri opravljanju teh nalog od doma – pri čemer bi pri dijakih, ki doma nimajo računalnikov, poskrbeli tudi za le-te – bi bil čas bolj izkoriščen. Učitelj na tak način tudi lažje nadzoruje napredek vsakega posameznega dijaka. O rezultatih takšnega dela bi se potem pogovarjali med delom pouka, ki bi potekal v šoli. Možnosti za prilagajanje in posodabljanje pouka je seveda veliko in prav letos se zaključuje petletni projekt, v okviru katerega so naši svetovalci skupaj s šolami razvijali modele individualizacije pouka. V šolah, na terenu pravzaprav vre od pozitivnih pobud, številni učitelji imajo veliko idej, energije. Zato sem optimist in verjamem, da bo izkušnja z epidemijo v izobraževanju spodbudila hitreje spremembe.

Svoboda medijev

Hvala, ker ste vSTALI z nami

Fotografija: Luka Čjuha/dokumentacija Dnevnik

Moja Zorko

o sem na predvečer dneva svobode medijev pregledovala naslovnice časopisov, ki so nato izšli naslednji dan, mi je postalo jasno, da se dogaja nekaj velikega. Vsak na svoj način, vsekakor pa izstopajoče so podprli kampanjo Za obSTAnek, ki se je uradno začela 3. maja. Na dan, ko medijske organizacije vsako leto opozarjajo na pomen svobode medijev, ko vse demokratične institucije, države in nadnacionalne organizacije zavzamejo držo naklonjenih verodostojni, točni in preverjeni informaciji in se zavzamejo za krepitev medijske pismenosti ter izboljšanje pogojev, v katerih ustvarjajo novinarji. Kako pravi dan za start kampanje.

Novinarstvo je namreč marsikje na preizkušnji. S pojavom družbenih omrežij, pa že prej, s pojavom medmrežja, v katerem lebdi na milijone informacij, več, kot jih povprečen človek lahko konzumira, kaj šele prefiltrira, so mediji postali pomembno sito, ki to naredi namesto njih. Novinarji preverjajo njihovo točnost in verodostojnost njihovega izvora. Informacije umeščajo v čas in prostor. Ali drugače: poročajo o tem, kar se res dogaja, v nasprotju s tem, kar bi nekdo želel, da se dogaja. In četudi so klasični mediji vesle zaradi klikanja na številne druge, privlačnejše vsebine, kot je marsikdaj resnica, izgubili del svojega občinstva, se je, če ne prej, pa med epidemijo covid-19, izkazalo, da so še kako pomemben korektiv in vodil po džungli lažnih novic, oglasnih sporočil in propagande.

In zato se je vredno boriti za obstoj verodostojnih medijev, ki so jih v zadnjem desetletju in več prizadeli tudi gospodarska kriza ter številni odhodi sposobnih novinarjev iz poklica. Bili so bolj in manj »posrečeni« lastniški premiki, bila so odpuščanja, krčenje vsebin. Vedno pa je bila stalnica Slovenska tiskovna agencija (STA) kot temeljni novičarski servis. In četudi je bila v preteklosti že tarča političnih apetitov in pritiskov, si nikoli nisem mislila, da se bo treba boriti za njen obstanek. Za to, da bo lahko še naprej opravljala javno službo.

Eden od tujih novinarjev, ki piše prispevek o dogajanju v Sloveniji, se je zadnjič vprašal, zakaj bi si nekdo prizadeval uničiti STA, ko pa kot agencija poroča le o dejstvih. Drži, gre za ažurno, sprotno poročanje o dogodkih, brez komentiranja in opredeljevanja za eno ali drugo stran. Gre tudi za preverjanje informacij in njihovo kontekstualizacijo ter za »servisne« informacije medijem, v smislu kronologij, ozadij, tabelaričnih prikazov in statistik, seznamov. Pri nas dobijo vse na enem mestu in izberejo, kar potrebujejo, ze-

lo raznoliki mediji – nacionalni in regionalni; tiskani in elektronski mediji, levo in desno usmerjeni, pa tudi tisti, ki niso nič od tega. Kdaj je torej postalo problematično golo dejstvo? Smo res privolili v to, da obstaja alternativna resnica? Na STA ne.

Zato smo se že zelo hitro odločili, da ne bomo klonili in ne bomo predali svoje profesionalne držbe. Agencijski novinarji, ki se sicer skrivamo za kraticami in se ne izpostavimo, smo dvignili glas. In bili smo slišani.

Slišali so nas novinarski kolegi in slišali ste nas vi, javnost, za katero delamo in se trudimo sleherni dan. Javnost, za katero v povprečju ustvarimo po 300 novic na dan. Javnost, za katero smo se zadnje leto prebijali skozi koronska vprašanja. In najpomembnejše: javnost, ki nam je v ključnem trenutku izkazala podporo, solidarnost in zaupanje.

Tudi iz nje so prišle številne pobude in spodbude, da sprožimo donacijsko kampanjo, in ko se je tisti konec tedna pred uradnim začetkom kampanje informacija o tem, da SMS-donacije že delujejo, po družbenih omrežjih razširila kot požar, nam je

Eden od tujih novinarjev, ki piše prispevek o dogajanju v Sloveniji, se je zadnjič vprašal, zakaj bi si nekdo prizadeval uničiti STA, ko pa kot agencija poroča le o dejstvih.

postalo jasno, da se javnosti, ko se zažene, ne da ustaviti.

Več kot 264.000 evrov se je nabralo v mesecu dni. Znesek, ki nam bo z okrepljenimi tržnimi dohodki verjetno pomagal preživeti dva meseca.

Razumeli ste, da STA nismo le profesionalni novinarji, ampak zlasti ljudje. Hrbrili so nas vaši številni izrazi podpore: »Srečno STA in velika hvala za pokončnost. – Želim vam, da bi ne glede na vse okoliščine skupaj še naprej ustvarjali zgodbe, ki nas povezujejo, pa tudi takšne, ki jih moramo, včasih ne z veseljem, pa vendarle, sporočiti. Ostanite močni, povezani in profesionalni še naprej. – Iz vsega srca vas podpiram in vam želim, da zdržite silovit pritisk na vas. Zdržite za vse nas in Slovenijo. – Hvala, ker obSTajate.«

Neznanci so kolege, ki so jih prepoznali po kakšnem znaku STA, ustavljali na cesti, celo v hribih in jim sporočali, da so z nami. Številni ste si na svoje profile na družbenih omrežjih dodali značko zaobSTAnek. Majice v podporo kampanji ali s sporočilom, da je STAnje resno, so oblekli mnogi državljani, znani in manj znani. Najepke z znakom kampanje krasijo marsikatero kolo, vrata ali elektronsko napravo. Opazili smo mnoge fotografije, s katerih je vidna podpora STA. Z generatorjem gesel so številni ustvarili marsikatero izvirno s STA v sredini.

Mnogi ste za nas zastavili svojo besedo, svojo integriteto za integriteto STA. Pomagali ste nam z nasveti, znanjem, storitvami. Celotno kampanjo so pripravili prijatelji STA.

In nenazadnje – dobili smo izjemno podporo kolegov. Zgodba STA je povezal celih in dokazala, da lahko skupaj obranimo temelje demokratične družbe in medijske svobode.

Pritisk skrbi, kako naprej, je marsikoga začel lomiti. A z vsakim pritiskom, grožnjo, vsako manipulacijo je rasla podpora javnosti. S tem pa je rasla naša odločenost, da želimo to zaupanje javnosti upravičiti.

Želimo ostati »svojevrsten kompas medijem, ki omogoča orientacijo v času in prostoru«, kot nas je v utemeljitvi predloga za državno odklopanje STA opisala predsednica DNS Petra Lesjak Tušek. In nenazadnje, želimo obstati tudi zato, da bomo poročali o pritiskih, ki jih že čutijo kolegi v drugih medijih.

Hvala za vsakršno pomoč, predvsem pa za prav vsako nakazilo, največje in najmanjše. Vaša podpora nas navdihuje, da se bomo lahko še naprej borili za obSTAnek. Torej za vašo pravico do obveščeniosti.

Moja Zorko je urednica Slovenske tiskovne agencije.